

PRANJE NOVCA U AKTIMA EUROPSKE UNIJE I SAVETA EUROPE

Apstrakt

Autor tretira pranje novca u aktima Europske Unije i Saveta Europe. Pranje novca svrstava u sklop međunarodnog privrednog krivičnog prava kao grane odnosno uže struke u okviru međunarodnog krivičnog prava. Mada se radi o relativno novom pojmu, koji još nije opšte priznat kao grana međunarodnog krivičnog prava, može se kao takav po sadržaju opredeliti u užem i širem smislu.

O sprečavanju pranja novca raspravljali su i doneli značajne akte između ostalih OUN, Europska unija i Savet Evrope. Europska unija donela je do sada tri direktive koje se odnose na sprečavanje pranja novca. Pranjem novca bavio se i Savet Evrope. Do sada je usvojio dve konvencije koje se odnose na sprečavanje pranja novca.

Predstavljeni pravni akti Europske unije i Saveta Europe dovoljno detaljno uređuju mere za sprečavanje, otkrivanje i gonjenje pranja novca. Važno je da ti akti traže od država potpisnica da urede pranje novca u domaćim zakonodavstvima u skladu s opredeljenjima pranja novca onako, kako su uređeni u evropskim aktima. To znači, traže da su uređenja pranja novca u nacionalnim zakonodavstvima slična, kako bi bila međunarodna saradnja olakšana, što je od posebno velikog značaja za sprečavanje i gonjenje pranja novca.

Ključne reči: Europska unija, Savet Europe, pranje novca, finansiranje terorizma

1. Uvod

Pranje novca svrstavam u sklop međunarodnog privrednog krivičnog prava kao grane odnosno uže struke u okviru međunarodnog krivičnog

¹ Redovni profesor na Pravnom fakultetu Univerziteta u Ljubljani, Slovenija, e-mail: vid.jakulin@pf.uni-lj.si

prava. Mada se radi o relativno novom pojmu, koji još nije opšte priznat kao grana međunarodnog krivičnog prava, mogu ga kao takvog po sadržaju opredeliti u užem i širem smislu. Međunarodno privredno krivično pravo u užem smislu »pokriva« samo ona međunarodna krivična dela, koja se mogu počiniti isključivo prilikom obavljanja privredne delatnosti s prekograničnim uticajem, ili dela u vezi te vrste privredne delatnosti. U sklop međunarodnog privrednog krivičnog prava u širem smislu, međutim, moguće je ubrajati sve, što štetno utiče na globalne privredne struje odnosno prouzrokuje štetu svetskoj privredi. Takve pojave su:

- međunarodni organizovani kriminal
- pranje novca
- korupcija
- falsifikovanje novca
- povrede prava intelektualne svojine
- trgovanje na osnovu poverljivih unutrašnjih informacija i
- kibernetiski kriminal²

O sprečavanju pranja novca raspravljali su i doneli značajne akte između ostalih OUN, Evropska unija i Savet Evrope. Konvenciju OUN protiv nezakonitog prometa drogama i psihotropnim supstancijama iz 1988.³ smatramo prvim međunarodnim dokumentom, koji definiše sadržaj krivičnog dela pranja novca, mada taj pojam u konvenciji uopšte nije pomenut. Konvencija opredeljuje krivično delo pranja novca deskriptivno, dok od država potpisnica, između ostalog, zahteva da opredele kao krivično delo sticanje, posedovanje ili upotrebu novca ili imovine za koje počinitelj zna da su stečeni trgovanjem drogom. Konvencija zahteva od država potpisnica i to da uredi zaplenu i oduzimanje imovinske koristi, koja proističe iz trgovine drogom, ili sredstava kojima je bilo počinjeno to krivično delo.⁴

Temeljni pravni akt OUN, koji određuje obaveze država potpisnica u borbi s pranjem novca, jeste Konvencija OUN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala iz 2000. godine.⁵ Ta konvencija posvećuje pažnju pranju novca pre svega u članovima 6, 7 i 10. Konvencija obavezuje države potpisnice, da u skladu s principima svog unutrašnjeg prava usvoje zakonodavne i druge mere, koje su potrebne, da se kao krivična dela opredele sledeća dela učinjena s predumišljajem:

² L. Selinšek, u radu: M. Ambrož *et al.*, *Mednarodno kazensko pravo*, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2012, 309.

³ United Nations Convention against the Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances.

⁴ L. Selinšek, 309.

⁵ United Nations Convention against Transnational Organised Crime.

- zamena ili prenos imovine odnosno imovinske koristi za koju počinitelj zna da je bila stečena krivičnim delom, a želi prikriti nezakoniti izvor imovine, ili pomoć licu, koje je upleteno u činjenje prethodnog dela, kako bi se izbegle pravne posledice tog dela;
- sakrivanje ili prikriivanje pravne prirode, izvora, mesta, raspolaganja, kretanja ili vlasništva imovine ili imovinskih prava, kada počinitelj zna da je izvor imovine krivično delo;
- sticanje, posedovanje ili upotreba imovine, kada počinitelj u vreme njenog primanja zna, da se radi o imovini ili koristi koja proističe iz krivičnog dela, i
- učestvovanje, povezivanje ili tajni dogovor o činjenju ili pokušaju činjenja krivičnog dela pranja novca, kao i pomoć, navođenje, omogućavanje i savetovanje prilikom činjenja krivičnog dela.

Konvencija preporučuje državama potpisnicama da opredele kao prethodna krivična dela što širi krug krivičnih dela, a posebno sva teška krivična dela, ⁶ kriminalno udruživanje, korupcijska krivična dela i ometanje pravosuđa. ⁷

Delimično se na pranje novca odnosi i Konvencija OUN protiv korupcije iz 2003. godine, ⁸ koja u četrnaestom članu opredeljuje mere za sprečavanje pranja novca, jer pranje novca često prati korupciju. ⁹

U nastavku ću se fokusirati na pranje novca, kako je uređeno u aktima Evropske unije i Saveta Evrope.

2. Pranje novca u aktima Evropske unije

Evropska unija donela je do sada tri direktive koje se odnose na sprečavanje pranja novca. Prva jeste direktiva Saveta 91/308/EGS od 10. juna 1991. godine o sprečavanju upotrebe finansijskog sistema za pranje novca. ¹⁰ Deset godina kasnije bila je prihvaćena Direktiva Evropskog parlamenta i Saveta 2001/97/ES od 4. decembra 2001. o izmenama Direktive Saveta 91/308/EGS o sprečavanju upotrebe finansijskog sistema za pranje novca. ¹¹

Treća po redu je Direktiva Evropskog parlamenta i Saveta 2005/60/ES od 26. oktobra 2005. o sprečavanju upotrebe finansijskog sistema za

⁶ Kao teška krivična dela smatraju se dela, za koja je zaprećena kazna zatvora od četiri godine ili više.

⁷ Šesti, sedmi in deseti čl. Konvencije. V. takođe: L. Selinšek, 318.

⁸ United Nations Convention against Corruption.

⁹ L. Selinšek, 319.

¹⁰ Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering OJ L 166, 28.6.1991.

¹¹ Directive 2001/97/EC of the European Parliament and the Council of 4 December 2001 amending Council directive 91/308/EEC on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering OJ L 344, 28.1.2001.

pranje novca i finansiranje terorizma,¹² koja je poništila obe prethodne. Predlog Direktive Evropskog parlamenta i Saveta o sprečavanju upotrebe finansijskog sistema za pranje novca i finansiranje terorizma¹³ već je pripremljen i zameniče Direktivu 2005/60/ES, no nije još moguće reći, kad će predlog biti prihvaćen.

Važeća Direktiva 2005/60/ES sadrži dosta obimnu preambulu i četrdeset i sedam članova. U preambuli nalaze se neke konstatacije koje zaslužuju pažnju.

Evropski parlament i Savet utvrđuju da obimni tokovi prljavog novca mogu štetiti stabilnosti i ugledu finansijskog sektora, ugrožavaju unutarnje tržište, a terorizam pretresa temelje našeg društva. Osim krivičnopравnim pristupom rezultate se može postići i preventivnim merama finansijskog sistema.

Pranje novca i finansiranje terorizma često se događaju na transnacionalnoj razini. Mere na isključivo nacionalnom nivou ili na nivou Zajednice, ali bez međunarodnog usklađivanja i saradnje, imale bi vrlo ograničene učinke. Mere, koje donese Zajednica na tom području, morale bi biti usklađene s drugim merama, donetim na međunarodnom nivou.

U poslednje vreme primećuju se velike izmene na području šire definicije pranja novca; definicija se na početku ograničavala na nezakonito trgovanje drogom i trebala bi obuhvatati dužu listu prethodnih krivičnih dela. Proširen obim prethodnih krivičnih dela olakšao bi prijavljivanje sumnjivih transakcija i međunarodnu saradnju na tom području.

Institucije i lica, na koje se ova direktiva odnosi, morali bi u skladu s njom identificirati i proveravati prave vlasnike. Prilikom ispunjavanja ovog zahteva institucije i lica sami odlučuju, da li će upotrebiti javni registar stvarnih vlasnika imovine, zamoliti svoje stranke za određene podatke, ili će te informacije steći na neki drugi način uz obaziranje na činjenicu, da je obim takvih mera za dobro upravljanje gazdinstvom (gospodarenje) vezan za opasnost pranja novca i finansijskog terorizma, što zavisi od stranke same, poslovnog odnosa, proizvoda ili transakcije.

Evropski parlament i Savet nadalje utvrđuju, da su bili počinioci krivičnih dela pranja novca i lica koja finansiraju terorizam, zbog pojačanog nadzora u finansijskom sektoru prinuđeni da traže nove metode za prikrivanje izvora sredstava stečenih krivičnim delima, a ujedno se ti putevi mogu upotrebiti i za finansiranje terorizma, zato bi se morale odnositi obavezne mere protiv pranja novca i finansiranja terorizma takođe i na ponudnike životnog osiguranja i na udruženja koja nude poduzetničke i fiducirane usluge.

¹² Directive 2005/60/EC of the European Parliament and the Council of 26 October 2005 on the prevention of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing OJ L 309, 25.11.2005.

¹³ Proposal for a Directive of the European Parliament and the Council on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing COM/2013/045 final - 2013/0025 COD.

Više puta se ispostavilo da prilikom plaćanja u gotovom veće svote predstavljaju veliki riziko, jer bi takav način plaćanja mogao značiti, da se radi o pranju novca i finansiranju terorizma. Zato bi se morala ta direktiva odnositi na plaćanje gotovinom u onim državama članicama, koje dopuštaju plaćanje gotovinom u visinama svota koje prelaze izvesan prag, i to za sva fizička i pravna lica koja trguju robom i pri tome primaju takve gotovine.

Pravno savetovanje još uvek je zaštićeno institutom profesionalne tajne, osim ako pravni savetnik učestvuje u pranju novca ili finansiranju terorizma, ili ako advokat zna, da stranka traži pravno savetovanje u vezi pranja novca ili finansiranja terorizma.

Pranje novca i finansiranje terorizma su međunarodni problemi, zato je potrebno boriti se s tim pojavama globalno. Da bi izbegli upotrebu različitih standarda u različitim institucijama ili grupi institucija, kreditne i finansijske institucije Zajednice, koje imaju svoje ekspoziture i filijale u trećim državama, u kojima je zakonodavstvo na tom području nepotpuno, morale bi upotrebiti standarde Zajednice odnosno obavestiti nadležne organe domaće države članice ako ta upotreba nije moguća.

Države članice moraju zbog izuzetne važnosti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma doneti u svoja zakonodavstva efikasne, srazmerne i odvraćavajuće kazne za slučajeve nepoštovanja nacionalnih odredbi, donetih na osnovu te direktive. Potrebno bi bilo usvojiti i propise o kaznama za fizička i pravna lica. Obzirom da pravna lica često učestvuju u kompleksnim operacijama pranja novca ili finansiranja terorizma, kazne bi bilo potrebno prilagoditi delatnostima pravnih lica.

Direktivu čini sedam glava a sadrži četrdeset i sedam članova. Na osnovu prvog člana direktive države članice moraju garantovati, da su pranje novca i finansiranje terorizma zabranjeni. Prema toj direktivi pranje novca predstavljaju sledeće radnje ako su počinjene s namerom:

- a) transformiranje ili prenos imovine, znajući da ta imovina potiče iz krivičnog dela ili učestvovanja u takvom delu, s namerom prikrivanja ili skrivanja nelegalnog izvora imovine, ili pomoć licu koje je upleteno u činjenje tog dela da bi lice izbeglo pravne posledice svog dela;
- b) prikrivanje ili sakrivanje pravne prirode, izvora, mesta, raspolaganja ili proticanja imovine ili prava ili vlasništva na imovini, znajući da je izvor te imovine krivično delo ili učesništva u takvom delu;
- c) sticanje, vlasništvo ili upotreba imovine, znajući u vreme njenog primanja, da ta imovina izvire iz krivičnog dela ili učešća u takvom delu;
- d) učestvovanje udruživanje zbog izvršavanja pokušaj izvršavanja, pomoć, navođenje kao i omogućavanje i savetovanje u počinjenju bilo kog dela iz prošlih tačaka.

Kao pranje novca smatraju se i krivična dela od kojih potiče imovina namenjena pranju novca, a počinjena su na području druge države članice ili treće države.

U ovoj Direktivi »finansiranje terorizma« znači obezbeđenje ili skupljanje finansijskih sredstava na bilo koji način, direktno ili indirektno, s namerom ili znanjem da će biti delimično ili u celini upotrebljena za počinjenje jednog ili više krivičnih dela u smislu članova 1 do 4 Okvirnog zaključka Saveta 2002/45/PNZ od 13. juna 2002. o borbi protiv terorizma.

O znanju, predumišljaju ili nameri kao potrebnom elementu dela, koja su navedena u drugom i četvrtom stavu prvog člana, moguće je pretpostavljati na osnovu objektivnih okolnosti. U drugom članu opredeljen je krug fizičkih i pravnih lica za koja se ta direktiva upotrebljava.

U trećem članu opredeljeni su sledeći pojmovi: kreditna institucija, finansijska institucija, imovina, kriminalna delatnost, teško krivično delo, pravi vlasnik, društvo koje nudi poduzetničke ili fiducirane usluge, politički izloženo lice, poslovni odnos i prividna banka. »Kriminalna delatnost« podrazumeva svako učešće u činjenju teškog krivičnog dela. »Teškim krivičnim delom« prema toj direktivi smatra se najmanje:

- (a) delo kako je opredeljeno u članovima 1 do 4 Okvirnog zaključka 2002/475/PNZ;
- (b) svako krivično delo opredeljno u članu 3(1)(a) Konvencije Ujedinjenih nacija protiv nezakonitog prometa zabranjenim drogama i psihotropnim supstancijama iz 1988. godine;
- (c) aktivnosti kriminalnih organizacija kako su definisane u članu 1 Zajedničke mere Saveta 98/733/PNZ od 21. decembra 1998. o kažnjivosti učestvovanja u kriminalnim grupama u državama članicama Evropske unije;
- (d) prevara, barem ona teža, onako kao što je opredeljena u članovima 1(1) i 2 Konvencije o zaštiti finansijskih interesa Evropskih zajednica;
- (e) korupcija;
- (f) sva krivična dela, koja se kažnjavaju oduzimanjem slobode ili merama bezbednosti ili vaspitnim merama na period duži od godine dana, ili u slučaju država čiji pravni sistem predviđa minimalni prag za krivična dela, sva krivična dela, koja se kažnjavaju oduzimanjem slobode ili merama bezbednosti ili vaspitnim merama na period od najmanje šest meseci.

U drugoj glavi koja je podeljena na četiri dela, dosta detaljno je uređena dužnost obaveznika u utvrđivanju identiteta stranaka. Na osnovu šestog člana države članice moraju svojim kreditnim i finansijskim institucijama zabraniti vođenje anonimnih računa ili anonimnih bankovnih štednih knjižica.

Treća glava podeljena je na dva dela i uređuje dužnost izveštavanja obaveznika nadležnim organima. Na osnovu 20. člana direktive

države članice moraju zahtevati da institucije i lica, za koje važi ova direktiva, posvete posebnu pažnju svim radnjama za koje smatraju da bi mogle biti povezane s pranjem novca ili finansiranjem terorizma, a posebno komplikovanim ili neobično obimnim transakcijama i svim neuobičajenim uzorcima transakcija koje nemaju evidentan ekonomski ili očigledan pravno osnovani razlog.

U skladu s 21. članom direktive svaka država članica mora za efikasnu borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma osnovati FIU.¹⁴ FIU mora biti osnovana kao centralni nacionalni organ. Taj organ nadležan je za primanje (i u dovoljnom obimu za zahtevanje), analiziranje i davanje podataka o eventualnom pranju novca, finansiranju terorizma ili bilo kakvih podataka, koje zahteva nacionalno zakonodavstvo, kao i za njihovo nuđenje nadležnim organima. Za obavljanje ovih zadataka FIU prima odgovarajuća sredstva. Države članice moraju FIU blagovremeno obezbediti direktno ili indirektno dostupanje do finansijskih upravnih podataka i podataka u vezi gonjenja. Ti podaci su toj instituciji potrebni za uspešno obavljanje svojih zadataka.¹⁵

Države članice moraju doneti odgovarajuće mere kojima će zaštititi od pretnji ili drugih neprijateljskih radnji zaposlene u institucijama ili zaposlene kod lica za koje važi ta direktiva i koja u slučaju sumnje pranja novca ili finansiranja terorizma obaveštavaju - bilo interno ili neposredno FIU.

Četvrta glava uređuje vođenje evidencija i statističkih podataka. U skladu s 32. članom direktive države članice moraju zahtevati da njihove kreditne i finansijske institucije uspostave sisteme, koji će im u skladu s nacionalnim zakonodavstvom omogućavati da se u celini i u trenutku odazovu na raspitivanja FIU ili drugih organa, da li imaju ili su u zadnjih pet godina imale poslovne odnose s određenim fizičkim ili pravnim licima i kakva je bila priroda tih poslovnih odnosa.

U petoj glavi, koja je podeljena na četiri dela, uređene su mere izvršavanja. U četvrtom razdelu uređuju se kazne. Države članice moraju garantovati da mogu biti fizička i pravna lica, na koja se ova direktiva odnosi, odgovorna za kršenja nacionalnih odredbi, donetih na osnovu te direktive. Kazne moraju biti efikasne, srazmerne i odvraćavajuće.¹⁶

Šesta glava direktive uređuje delegirane akte i mere sprovođenja, a u sedmoj su skupljene konačne odluke.

¹⁴ FIU znači Financial Intelligence Unit (finansijska obaveštajna jedinica) - osrednji nacionalni organ, nadležan za primanje (i ako je tako dozvoljeno, traženje), analiziranje i obaveštavanje o finansijskim podacima nadležnih organa.

¹⁵ 21. Čl. direktive.

¹⁶ Prvi st. 39. Čl. direktive.

3. Pranje novca u aktima Saveta Evrope

Pranjem novca bavio se i Savet Evrope. Do sada je usvojio dve konvencije koje se odnose na sprečavanje pranja novca. Prvu konvenciju usvojio je već 1990. godine. To je bila konvencija br. 141 o pranju, otkrivanju, zapleni i oduzimanju imovinske koristi, stečene krivičnim delom.¹⁷ Tu konvenciju 2005. godine zamenila je konvencija br. 198 o pranju, otkrivanju, zapleni i oduzimanju imovinske koristi, stečene krivičnim delom, i o finansiranju terorizma.¹⁸ Sada važeća konvencija sadrži preambulu i 56 članova, a čini je sedam glava.

Prvu glavu sačinjavaju definicije pojmova koje konvencija upotrebljava. Među tim pojmovima je i zaplena (confiscation), koju konvencija definira kao kaznu ili meru određenu sudom prema krivičnom delu ili više krivičnih dela i čija posledica je definitivno oduzimanje imovine. Pri tome je potrebno specijalno upozoriti, da se ne radi o kazni zaplene imovine kakvu je nekada poznavalo jugoslavensko krivično pravo, a značila je da se može osuđenom bez nadoknade oduzeti praktično sva imovina, već se radi o meri, kojom sud počiniocu oduzme predmete, imovinsku korist stečenu krivičnim delom, ili imovinu koja po vrednosti odgovara takvoj imovinskoj koristi.

U drugoj glavi opredeljeno je finansiranje terorizma. U skladu s drugim članom konvencije, svaka država koja je potpisala ugovor mora doneti takve zakonodavne i druge eventualne mere, koje će joj omogućavati upotrebu odredbi konvencije u vezi finansiranja terorizma. Svaka potpisnica ugovora mora pre svega garantovati, da može otkriti, pratiti, prepoznati, zamrznuti, zapleniti i oduzeti imovinu legalnog ili nelegalnog izvora, koja se upotrebljava ili je u celini ili delimično i na bilo koji način namenjena finansiranju terorizma, ili imovinsku korist iz tog krivičnog dela i da za tu svrhu garantuje saradnju u najširem mogućem obimu. U trećoj glavi su navedene mere, koje moraju države potpisnice usvojiti na nacionalnoj razini. Među tim merama na prvom mestu se nalaze mere za oduzimanje (zaplenu). Treći član obavezuje potpisnice ugovora da donesu odgovarajuće zakonodavne i druge mere, kako bi se mogli oduzeti predmeti ili imovinska korist ili imovina, koja po vrednosti odgovara takvoj imovinskoj koristi ili opranoj imovini. Ta odredba je vrlo značajna, jer zahteva od potpisnica ugovora da usvoje takve mere, na osnovu kojih će biti moguće posezati i na legalno stečenu imovinu u onoj visini, koja odgovara vrednosti protivpravno stečene imovinske

¹⁷ Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime, European Treaty Series no 141.

¹⁸ Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism, European Treaty Series no 198.

koristi. Ta mera, naravno, uzima se u obzir samo ako nije moguće oduzeti predmete odnosno imovinsku korist stečenu krivičnim delom. Drugi stav trećeg člana, doduše, dozvoljava mogućnost da potpisnica ugovora posebnom izjavom odredi krivična dela ili vrste krivičnih dela za koja se ta mera upotrebljava, no ne može se isključiti upotreba te mere u celini.

Na osnovu četvrtog člana konvencije svaka država potpisnica ugovora mora usvojiti takve zakonske i druge eventualne mere, da može brzo prepoznati, ući u trag, zamrznuti ili zapleniti imovinu, koja se može na osnovu trećeg člana oduzeti, pre svega zato, da bi se kasnije omogućilo oduzimanje.

Peti član uređuje zamrzavanje, zaplenu i oduzimanje. Države potpisnice ugovora moraju usvojiti takve zakonodavne i druge moguće mere, kojima se jemči da mere za zamrznuće, zaplenu i oduzimanje obuhvataju takođe i:

- a) imovinu u koju se imovinska korist pretvorila ili izmenila;
- b) imovinu stečenu iz legalnih izvora, ako je bila imovinska korist u celini ili delimično pomešana s takvom imovinom, do ocenjene vrednosti imovinske koristi stečene krivičnim delom;
- c) prihod ili druge koristi iz imovinske koristi, iz imovine u koju se pretvorila ili izmenila imovinska korist koja proizlazi iz krivičnih dela, ili iz imovine sa kojom se ta imovinska korist izmešala, do ocenjene vrednosti imovinske koristi stečene krivičnim delom, na jednak način i u jednakom obimu kao za imovinsku korist.

U sedmom članu uređena su ovlašćenja i metode pretrage. Svaka država potpisnica ugovora mora doneti zakonske i druge moguće mere, kojima ovlašćuje svoje sudove ili druge nadležne organe da odrede, da se daju na raspoloženje bankarske, finansijske ili poslovne evidencije ili se zaplene u svrhu obavljanja radnji iz 3., 4. i 5. člana. Bankarska tajnost ne može predstavljati prepreku za izvršenje mere. U trećem stavu tog člana predviđena je upotreba posebnih metoda i sredstava pretrage za lakše prepoznavanje imovinske koristi i njeno praćenje kao i skupljanje dokaza u vezi toga. Od ove vrste metoda predviđeno je posmatranje, prestrezanje telekomunikacija, dostup do kompjuterskih sistema i zadataka za izradu posebnih (specijalnih) listina.

U osmom članu određena je obaveza država potpisnica ugovora da donesu zakone i druge eventualne mere da bi se licima, kojima je počinjena šteta na osnovu 3., 4. i 5. člana i na osnovu drugih odgovarajućih odredbi u tom delu, garantovala efikasna pravna sredstva za sačuvanje njihovih prava.

Deveti član je od izuzetne važnosti. Države potpisnice ugovora obavezuje, da će u unutrašnjim zakonodavstvima inkriminirati pranje novca kako je opredeljeno u tom članu. Kao pranje novca po toj konvenciji smatraju se sledeća dela, učinjena s umišljajem:

- a) zamena i prenos imovine za koju se zna da je imovinska korist, kako bi se sakrio ili prikrrio nezakoniti izvor imovine ili pomoglo licu koje je učestvovalo u izvršenju prethodnog krivičnog dela da bi izbeglo pravne posledice svojih postupaka;
- b) sakrivanje ili prikrivanje pravne prirode, izvora, mesta imovine, raspolaganja njome, njenog kretanja, vlasništva imovine ili prava u vezi s njom, kada se zna da takva imovina predstavlja imovinsku korist.

Uzimajući u obzir svoja ustavna načela i temelje pravnog sistema države potpisnice moraju opredeliti kao krivična i sledeća dela učinjena s umišljajem:

- a) sticanje, posedovanje ili upotrebu imovine, kada se u vreme primanja zna da takva imovina predstavlja imovinsku korist;
- b) učestvovanje, povezivanje ili tajni dogovor o činjenju ili pokušaju činjenja bilo kog krivičnog dela, opredeljenog u skladu s ovim članom, kao i pomoć, navođenje, omogućavanje i savetovanje prilikom činjenja takvog krivičnog dela.

Četvrti stav tog člana omogućava državama potpisnicama da posebnom izjavom odrede krivična dela ili vrste krivičnih dela, u vezi kojih će biti raspolaganje imovinskom korišću koja potiče iz tih dela inkriminisano kao pranje novca. Znači, državama potpisnicama ugovora je omogućeno, da inkriminiraju kao pranje novca samo raspolaganje imovinskom korišću koja potiče iz određenih krivičnih dela, ili da inkriminiraju kao pranje novca raspolaganje svakom imovinskom korišću, bez obzira iz kog krivičnog dela ona poticala. Slovenija se odlučila za drugu mogućnost i kao pranje novca inkriminirala raspolaganje imovinskom korišću koja potiče iz bilo kog krivičnog dela.

Četvrta glava uređuje međunarodnu saradnju. Ta glava je najobimnija i podeljena je u sedam delova. U tom delu uređena su načela međunarodne saradnje, pomoć u pretrazi, privremene mere, oduzimanje (zaplena), odbijanje i odlaganje saradnje, notifikacija i zaštita prava trećih lica, proceduralna i druga opšta pravila.

Od odredbi u toj glavi najinteresantnije su, a možda i najspornije, odredbe koje uređuju privremene mere. Prvi stav 21. člana obavezuje državu potpisnicu ugovora da na molbu (zahtev) druge potpisnice koja je započela krivični postupak ili postupak za oduzimanje (zaplenu) imovine, uvede privremene mere, kao što su zamrzavanje ili zaplena, kako bi se sprečili bilo kakvi poslovi s imovinom, njeno prenošenje ili raspolaganje njome, jer bi ta imovina kasnije mogla biti predmet zahteva za oduzimanje ili bi omogućavala udovoljenje takvom zahtevu. U drugom stavu određena je obaveza potpisnice ugovora koja dobije zahtev

za oduzimanje u skladu s 23. članom (uređuje obavezu oduzimanja), da na osnovu zahteva uvede mere, navedene u prvom stavu tog člana, za svaku imovinu, koja je predmet zahteva ili koja bi omogućavala ugođenje zakvom zahtevu. Odredba tog člana od velike je važnosti, jer od države potpisnice ugovora zahteva, da na osnovu zahteva druge države potpisnice pre zaključka krivičnog postupka u državi, koja je podnela zahtev, zamrzne ili zapleni bilo koju imovinu na svom ozemlju, u slučaju da ona predstavlja predmet ili imovinsku korist koja potiče iz krivičnog dela, ili čak legalno stečenu imovinu na koju se može posegnuti do visine protivpravno stečene imovinske koristi.

Peta glava uređuje saradnju između FIU. U šestoj glavi su uređeni kontrolni mehanizmi i rešavanje sukoba, a u sedmoj su konačne odluke.

4. Zaključak

Pravni akti Evropske unije i Saveta Evrope, koje smo predstavili, dovoljno detaljno uređuju mere za sprečavanje, otkrivanje i gonjenje pranja novca. Važno je da ti akti traže od država potpisnica da urede pranje novca u domaćim zakonodavstvima u skladu s opredeljenjima pranja novca onako, kako su uređeni u evropskim aktima. To znači, traže da su uređenja pranja novca u nacionalnim zakonodavstvima slična, kako bi bila međunarodna saradnja olakšana, što je od posebno velikog značaja za sprečavanje i gonjenje pranja novca.

Prof. Vid Jakulin Ph.D

Faculty of Law, University of Ljubljana, Slovenia

MONEY LAUNDERING IN ACTS OF EUROPEAN UNION AND COUNCIL OF EUROPE

Summary

The author deals with the regulation of money laundering in the legal instruments of the European Union and Council of Europe. He ranges money laundering in the group of international economic crime law as a

branch or sphere of international criminal law. Although it is considered as a relatively new notion which has not been yet generally admitted as a branch of international criminal law, it could be nevertheless defined with regard to its subject in narrow and broader sense.

Money laundering has been also extensively discussed by the United Nations, European Union and Council of Europe which adopted important legal acts. The European Union has adopted so far three directives concerning the prevention of money laundering. Money laundering was also considered the Council of Europe which has adopted so far two conventions related to money laundering.

Legal acts of the European Union and Council of Europe which are presented in this paper regulate much precisely measures for prevention, detection, and prosecution of money laundering. It is important that the mentioned instruments require from the signatory states, for which they are legally binding, to regulate their national legislation in accordance with the definition of money laundering set up in these acts. It means that the regulation of money laundering in national laws should be very similar to the regulation in respective international instruments; this facilitates international cooperation which is particularly important for a successful prevention and prosecution of money laundering.

Key words: European Union, Council of Europe, money laundering, financing of terrorism